

Załącznik nr 3 - Sprawozdanie dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” przeprowadzona została zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.) – zwana dalej „ustawą”. Powyższa ustawa transponuje do prawodawstwa krajowego przepisy unijne dotyczące postępowania w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko w procesie przygotowania i przyjmowania niektórych planów i programów, które mogą powodować znaczący wpływ na środowisko w państwach członkowskich – Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. *w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko* (Dz. U. UE 197 z 21.07.2001 r.).

Art. 46 pkt 2 ustawy określa, że przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, **rybołówstwa**, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco wpływać na środowisko.

Na podstawie przedstawionego przez Komisję Europejską w dniu 2 grudnia 2011 r. projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (i kolejnych wersji projektu tego rozporządzenia: z października 2012 r. i lipca 2013 r.) oraz projektu *szablonu i wytycznych dotyczących treści programu operacyjnego EFMR na lata 2014-2020* (wersja z dnia 26 lutego 2013 r.), w sierpniu 2013 r. opracowany został w MRiRW projekt Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” (wersja z 29 sierpnia 2013 r.).

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz.1227), ww. projekt Programu Operacyjnego poddany postępowaniu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy, organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, sporządza **prognozę oddziaływania na środowisko**. Opracowanie prognozy jest jednym z etapów postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityk, strategii, planu lub programu. Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 14 ustawy, obejmuje w szczególności:

- a) uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- b) sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- c) uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- d) zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Mając na uwadze art. 51 ust. 1 ww. ustawy, zgodnie z którym organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 lub 47, zobowiązany jest sporządzić prognozę oddziaływania na środowisko, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przystąpiło do realizacji tego zadania. Stosownie do art. 53 ww. ustawy, MRiRW uzgodniło z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, Głównym Dyrektorem Sanitarnym oraz Dyrektorem Urzędu Morskiego w Gdyni, Słupsku i Szczecinie, zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”.

Zgodnie z zawartą w dniu 21 sierpnia 2013 r. umową nr 402/13, prognozę oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” zobowiązał się sporządzić Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie (ZUT). Podstawę opracowania prognozy stanowił projekt Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” z dnia 29 sierpnia 2013 r., który w dniu 3 września tego samego roku został przedłożony Kierownictwu MRiRW.

W związku z koniecznością zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, w terminie od 3 do 23 października 2013 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zorganizowało konsultacje społeczne projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” oraz sporządzonego przez ZUT projektu *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”*. Szczegółowa informacja dotycząca konsultacji społecznych oraz projekty ww. dokumentów zamieszczone zostały na stronie internetowej MRiRW. Ponadto, papierowa wersja tych projektów udostępniona została do wglądu w siedzibie MRiRW.

Jednakże w terminie 21 dni, przewidzianym na te konsultacje, nie złożono żadnych uwag i wniosków do ww. projektów dokumentów. Należy jednak stwierdzić, że udział społeczeństwa w przedmiotowym postępowaniu został zapewniony, mimo to z uwagi na brak złożenia jakichkolwiek uwag i wniosków, MRiRW nie miało możliwości wzięcia ich pod uwagę, czy też uwzględnienia w trakcie dalszych prac nad Programem Operacyjnym „Rybnactwo i Morze” oraz *Prognozą oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”*.

W celu uzyskania wymaganych ustawą opinii w ramach prowadzonego postępowania, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przesłało Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu, Dyrektorowi Urzędu Morskiego w Gdyni, Słupsku i Szczecinie do zaopiniowania projekt Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” wraz z projektem *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”*. W odpowiedzi na wniosek MRiRW w sprawie wydania stosownych opinii, Główny Inspektor Sanitarny nie

wniósł uwag, a Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie i Dyrektor Urzędu Morskiego w Słupsku wydali pozytywne opinie. Z kolei zgłoszone przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni uwagi do ww. projektów dokumentów zostały rozpatrzone i wzięte pod uwagę w trakcie dalszych prac nad ostateczną wersją Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” oraz *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze”*.

Formalny odbiór *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze”* nastąpił w dniu 6 grudnia 2013 r.

Opinie i uwagi zgłoszone w ramach prowadzonego postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” odnoszące się do treści projektu *Prognozy*, zostały uwzględnione przez Wykonawcę (ZUT), skutkiem czego dokonał on stosownych poprawek oraz uzupełnień treści w ostatecznej wersji *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze”*, w tym:

- rozszerzono opisy Działań, w zakresie których stwierdzono w *matrycach ocen* cząstkowe oddziaływania negatywne na środowisko;
- dokonano zestawienia rekomendacji autorów *Prognozy* odnoszących się do realizacji poszczególnych Działań (rozdział 11), które wcześniej zawarte zostały w różnych częściach *Prognozy*;
- w formułowanych twierdzeniach dotyczących pozytywnego wpływu poszczególnych przedsięwzięć na różnorodność biologiczną oraz utrzymanie lub wzrost zasobów naturalnych w akwakulturze (Działanie 1.2.2. *Środki dotyczące zdrowia i dobrostanu zwierząt*) uwzględniono konieczność zabezpieczenia obiektów akwakultury przed niekontrolowanym zasileniem gatunkami obcymi i nierodzimyimi wód otwartych (środowiska naturalnego);
- w rozdziale 4. *Transgraniczne oddziaływanie projektowanego Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” na środowisko* uwzględniono wpływ transgranicznego oddziaływania projektowanego Programu na ssaki morskie i ptaki, oraz dokonano stosownego uzupełnienia treści wskazując jednoznacznie, że transgraniczne oddziaływanie projektowanego Programu na środowisko będzie pozytywne;
- podniesiona w *Prognozie* kwestia prowadzenia monitoringu skutków środowiskowych projektowanego Programu została uzupełniona o informację w zakresie prowadzenia monitoringu wydatkowania środków finansowych i badania skuteczności realizacji przyszłego Programu;
- w treści *Prognozy* uwzględniono i przytoczono opinię Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska dotyczącą kwestii kontroli finansowania przedsięwzięć ze środków Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze” mającej na celu wyeliminowanie naruszeń prawa w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, w szczególności *Dyrektywy Ptasiej* i *Dyrektywy Siedliskowej*;
- w związku z uwagą Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni dotyczącej wyrażonej przez autorów *Prognozy* opinii na temat finansowania ze środków Programu

Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” przedsięwzięć w zakresie odbudowy siedlisk morskich, dokonano stosownego uzasadnienia oraz przerwadagowania przedmiotowej opinii (rozdział 12).

Przeprowadzona przez autorów *Prognozy* analiza poszczególnych Działañ zawartych w projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” (wersja z 29 sierpnia 2013 r.) wskazuje, że realizacja nowego Programu na lata 2014-2020 będzie mieć pozytywne skutki dla środowiska i należy oczekiwać poprawy jego stanu. Żadne z Działañ nie uzyskało oceny końcowej ujemnej. Jedynie w przypadku pięciu Działañ stwierdzono cząstkowe ujemne oddziaływanie na środowisko, obszar Natura 2000 oraz integralność tego obszaru. I tak w związku z realizacją:

- 1) Działania 1.1.1. *Trwałe zaprzestanie działalności połowowej* - autorzy *Prognozy* zwrócili uwagę na zagrożenie wzrostu bezrobocia w regionach przybrzeżnych Morza Bałtyckiego i braku możliwości kultywowania zawodów tradycyjnych wynikających ze specyfiki regionu. W tym przypadku jednak ujemne oddziaływanie na warunki społeczno-gospodarcze i dziedzictwo kulturowo-historyczne rekompensowane ma być poprzez wysoki, pozytywny i bezpośredni wpływ na środowisko naturalne (wzrost bioróżnorodności, ochrona zasobów, polepszenie jakości wód);
- 2) Działania 1.2.1. *Akwakultura świadcząca usługi w zakresie ochrony środowiska* – niezależnie od tego, że Działanie to uzyskało bardzo wysoką, pozytywną ocenę ogólną w zakresie oddziaływania na obszary 2000 oraz integralność tego obszaru, wykazana cząstkowa ocena ujemna w długoterminowej perspektywie dotyczyć może negatywnych procesów związanych ze sztucznym rozmnażaniem zwierząt wodnych w ramach programów ochrony, opartych na niedostatecznej w praktyce liczbie reproduktorów i sztucznym doborze, skutkujące domestyfikacją gatunków oraz utratą bioróżnorodności genetycznej. Mając to na uwadze, istotną kwestią w tym przypadku, będzie monitoring stad rodzicielskich służących aktywnym programom ochrony czy restytucji gatunków oraz zabiegi zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków wychowu młodocianych osobników w warunkach sztucznych;
- 3) Działania 2.2.2. *Inwestycje produkcyjne w akwakulturę* – autorzy *Prognozy*, obok planowanych w ramach tego Działania operacji, mających pozytywnie oddziaływać na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, zwrócili uwagę na kontrowersyjne operacje, które mogą mieć negatywny wpływ na obszar Natura 2000 i jego integralność. Należy tu wskazać nabywanie sprzętu służącego ochronie gospodarstw przed dzikimi drapieżnikami, zorientowanego na płoszenie i odstraszenie, co może negatywnie wpływać na zasięgi występowania ptaków. Z kolei realizacji operacji w zakresie odbudowy istniejących stawów i zalewów w sektorze akwakultury poprzez usuwanie mułu lub ewentualne środki mające na celu zapobieganie odkładaniu się mułu, mogą przede wszystkim zagrażać, poprzez niszczenie siedlisk, populacjom ryb, o których mowa w załączniku II *Dyrektywy Siedliskowej* (piskorz, koza, różanka). Autorzy *Prognozy* zalecają, aby

- działania konserwacyjne w stawach i ciekach były wykonywane tylko w niezbędnym zakresie z zachowaniem istniejących siedlisk gatunków wrażliwych;
- 4) Działanie 2.1.3. *Rozpoczęcie działalności przez młodych rybaków* – brak wymogu dysponowania przez młodych rybaków stosownego wykształcenia (rzetelnej wiedzy) w zakresie zrównoważonego rybołówstwa i korzystania z zasobów środowiska wodnego z uwzględnieniem zachowania bioróżnorodności oraz warunków środowiska nieożywionego, może powodować realne zagrożenie dla środowiska. Autorzy *Prognozy* zwracają uwagę na konieczność zdobycia właściwego wykształcenia jako warunek możliwości realizacji tego Działania;
  - 5) Działanie 4.2.3. *Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym i zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską* – autorzy *Prognozy* dostrzegli możliwość negatywnego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko (zasoby, bioróżnorodność) w przypadku niepodjęcia odpowiednich działań odnośnie zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji w zakresie zrównoważonego rybołówstwa, oraz braku transferu wiedzy pomiędzy beneficjentami, a środowiskiem naukowym. Planowane wspieranie w ramach tego Działania tworzenia sieci złożonych z jednego lub większej liczby niezależnych organów naukowych i rybaków będzie niewątpliwie aspektem pozytywnie wpływającym na środowisko.

W *Prognozie* stwierdzono, że największe oddziaływanie próśrodowiskowe wykazują Priorytety 1- 3 (*Promowanie zrównoważonego rybołówstwa i akwakultury, Innowacyjne i konkurencyjne rybołówstwo i akwakultura, Wdrażanie Wspólnej Polityki Rybołówstwa*). Najbardziej pozytywne oddziaływanie nowego Programu przewidywane jest przede wszystkim na środowisko wodne, które osiągnięte ma być poprzez realizację przedsięwzięć prowadzących do zmniejszenia emisji biogenów, zachowania bioróżnorodności i ochrony zasobów. Realizacja poszczególnych Działań będzie też miało również pozytywny wpływ poza środowiskiem wodnym. Jako przykład można tutaj wskazać realizację tzw. działań wodno-środowiskowych w obszarze stawów karpowych, które pozytywnie mają wpływać na tworzenie mikroklimatu, retencję wody, zachowanie kompleksów stawów jako siedliska ptactwa i innych przedstawicieli fauny, czy też zachowanie wielu gatunków flory ziemno-wodnej. Kolejnym przykładem może być też realizacja przedsięwzięć w zakresie łagodzenia zmian klimatu, polegające na wspieraniu inwestycji w sprzęt lub statki rybackie mających na celu zmniejszenie emisji substancji zanieczyszczających i gazów cieplarnianych oraz zwiększenie efektywności energetycznej statków rybackich.

Jakkolwiek, na podstawie dokonanej przez autorów *Prognozy* oceny Działań zawartych w projekcie Programu Operacyjnego „Rybacktwo i Morze”, w *Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybacktwo i Morze”* zawarte zostały rekomendacje realizacji poszczególnych Działań.

Generalnie, w ocenie autorów *Prognozy*, Program Operacyjny „Rybacktwo i Morze” nie stwarza zagrożeń, które wymagałyby dodatkowych działań zapobiegających czy

kompensacyjnych. Jednak o ostatecznym oddziaływaniu nowego Programu na środowisko będzie także mieć wpływ wielkość przyznanych środków finansowych na realizację tego Programu oraz ich podział między poszczególne Działania, albowiem wielkość tych środków może w sposób istotny wpłynąć na moc oddziaływania tych Działań na środowisko. Jeśli Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” miałby w jak największy sposób wpłynąć na polepszenie warunków środowiskowych, należałoby skupić środki finansowe w Priorytetach 1-3 na realizację Działań, które uzyskały jak największą ocenę punktową. Należy jednak pamiętać, że poprawa warunków środowiskowych nie jest głównym celem Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, dlatego podczas podejmowania ostatecznej decyzji w zakresie podziału środków finansowych między poszczególne Działania, należy wybrać tzw. złoty środek pomiędzy zrównoważonym rozwojem rybnactwa, a ochroną środowiska.

Z pozostałych ustaleń sformułowanych w *Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”*, wynika, że transgraniczne oddziaływanie projektowanego Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” na środowisko (zasoby ryb bałtyckich i wędrownych, ssaki morskie i ptaki, emisja biogenów) ma być pozytywne.

W kwestii przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, należy stwierdzić, że mając na uwadze stosunkowo krótki okres jego wdrażania (2014-2020) oraz zważywszy na fakt istnienia systemu monitoringu skutków środowiskowych i mnogości służb, które się tym zajmują, nie ma potrzeby wprowadzania oddzielnego monitoringu realizacji działań tego Programu w tym zakresie. Jednocześnie autorzy *Prognozy* proponują uzupełnienie systemu monitoringu stanu środowiskowego prowadzonego przez służby związane z GDOŚ i KZGW.

Należy dodać, że tak jak w przypadku realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004-2006” oraz Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”, podczas wdrażania Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, będzie prowadzone stosowne monitorowanie rozdysponowywania środków finansowych, mające na celu zapewnienie prawidłowości i skuteczności zarządzania tym Programem oraz efektywności wykorzystania środków finansowych służących jego realizacji.

Ponadto, w ramach realizacji Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” instytucja zarządzająca oraz komitet monitorujący prowadzić będą monitorowanie jakości realizacji Programu poprzez stosowne wskaźniki dotyczące np. sytuacji wyjściowej, produktów, wyników, czy też wpływu Programu. Monitorowanie to prowadzone będzie m.in. w celu zaprezentowania postępów i osiągnięć realizowanych operacji ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.

Niezależnie od powyższego należy trzeba stwierdzić, że w trakcie dalszych prac na projektem Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, w dniu 20 maja 2014 r. opublikowana została w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej ostateczna wersja

rozporządzenia o EFMR, a także przedstawiony został kolejny (trzeci) projekt *szablonu i wytycznych dotyczących treści programu operacyjnego EFMR na lata 2014-2020* (wersja z dnia 11.06.2014 r.).

Zgodnie z postanowieniami zawartymi w powyższych dokumentach zakres wsparcia oferowanego w ramach EFMR został ostatecznie potwierdzony, a tym samym również rozszerzony. Mając to na uwadze oraz zważywszy na przedstawioną w projekcie *Wytycznych „logikę interwencji EFMR”*, dotychczasowy projekt Programu poddany został aktualizacji (w tym dodane zostały nowe Środki, nieplanowane we wcześniejszych projektach rozporządzenia o EFMR, zmianie uległy też nazwy poszczególnych Priorytetów i Działań, które obecnie stają się Środkami). W związku z tym zaszła konieczność poddania uzupełnieniu sporządzonej wcześniej *Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”*.

W dniu 23 września 2014 r. MRiRW zawarło umowę z Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym w Szczecinie na sporządzenie uzupełnienia prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”.

W dniu 9 października 2014 r., sporządzony przez Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie projekt uzupełnienia prognozy oddziaływania na środowisko oraz projekt Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, zostały przesłane do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Głównego Inspektora Sanitarnego, Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni, Słupsku i Szczecinie w celu uzyskania wymaganych opinii. Jednocześnie, w terminie od dnia 10 do dnia 30 października 2014 r. trwają konsultacje społeczne ww. projektów dokumentów. Szczegółowa informacja dotycząca konsultacji społecznych oraz projekty ww. dokumentów zostały zamieszczone na stronie internetowej MRiRW. Ponadto, papierowa wersja tych projektów została udostępniona do wglądu w siedzibie MRiRW.